ցիչներով ուղեցին ցոյց տալ թէ մեզի հանդէպ արտայայտուած բարեացակամ անկեղծութիւնը, ոչ միայն կառավարական է, այլ նաեւ ժողովրդական։

Կը խնդրեմ դարձեալ, Հայ Գաղութին անունով, Սեւրի Քաղաքապետէն որ հաճի ընդունիլ մեր յարգանքը, հաւաստիքը եւ մեր զգացումները անփոփոխ բարեկամութեան մը նաեւ Սեւրի բնակչութեան, որուն երախտապարտ հիւրերն ենք։ Գերապայծառ Շարթալ, Փարիզի Արքեպիսկոպոսարանէն, իր ներկայութեամբ ցոյց տուաւ եկեղեցական հեղինակութեան բարոյական ուշադրութիւնը Հայ Գաղութին հանդէպ։

Գերապայծառ Շարթալի բարեկամութիւնը դեռ աւելի կենսական կը դառնայ մեզի համար, որովհետեւ փախստական Հայերը, ցրուած Փարիզի արուարձանի անսահման եռուզեռին մէջ, ազգային ծէսի պաշտամունքէն զրկուած են եկեղեցիի պակասէն։ Ես սիրով պիտի տրամադրեմ իմ գործակցութիւնս Գերապայծառ Շարթալին, որովհետեւ ան տրամադիր է արդէն լուծելու այս էական կէտը։ Ուրեմն թող ներուի ինծի խնդրելու երմէ որ բարեհաճի մեր յարգալիր հաւաստիքը ներկայացնելու Փարիզի Կարդինալին, եւ ընդունելու մեր երախտագիտութեան արտայայտութիւնը։

Յատկապէս հրաւիրեցինք ներկայ ըլլալու մեր այսօրուան հանդէսին Վենետիկի Ճեմարանին նոր Անդամը՝ Պր. Պօղոս Լապպէ, որուն կողքին յարգալից կերպով կ՚ողջունեմ Տիկին Պ. Լապպէ։

Հարկ չկայ, անտարակոյս, ներկայացնելու ձեզի Լապպէն։ Շատ հին բարեկամ մըն է, նուիրուած հայկական հարցերուն, եւ ես հաճոյքով կը կոչեմ զինք իմ անձնական վաղեմի բարեկամ։ Մտուգիւ 1908ին, երբ Պր. Լապպէ ընդհանուր քարտուղար էր առեւտրական Աշխարհագրութեան Ընկերութեան, երբ իմ վարպետս էր Պր. Բընոյ Ծովակալ, ճարտարապետ-խմբագիր Ֆրանսայի Ծովային Զօրութեան որ դիս պաշտօնապէս ծանօթացուց Պր. Լապպէին։ Անմիջապէս Պր. Լապպէ ինծմէ կը խնդրէր բանախօսութիւն մ՚ընել աշխարհագրութեան Ընկերութեան Օսմանեան կայսրութեան մէջ գտնուող հայկական թողքուած գաւառներուն մէջ։ Այդ թուականէն սկսեալ Պր. Լապպէ երբեք չփոխեց իր զգացումները մեր Ազգին հանդէպ։ Երբ աշխարհագրութեան Ընկերութեան Ընդհ. Քարտուղարն էր, ամէնէն մեծ արեւելագէտներ ինչպէս Բընէ Փինոն, Անտրէ Շերատան եւն. եւն. բազմաթիւ բանախօսութիւններով հայկական հարցը ծեծեցին լուսաբանելու համար Ֆրանսական հասարակութեան կարծիքը հայ Ազգին նկատմամբ։ Պատերազմի ժամանակ ալ որպէս պատասխանատու Ֆրանսայի եւ Դաշնակիցներու մեծ կազմակերպութեան, երբեք չդադրեցաւ պաշտպանել մեր դատը։ Այդ օրուընէ հասկցաւ Հայերուն ունեցած խոր զգացումը Ֆրանսայի հանդէպ։ Եւ ստուգիւ Ֆրանսայի մէջ բնակող քանի մը հազար Հայերուն վրայ հազար հայեր կամաւոր գրուեցան Ֆրանսական բանակին երբ պատերազմ ծագեցաւ. այս կամաւորներուն մեծ մասը պատերազմի դաշտին վրայ ինկաւ Ֆրանսայի հերոս ընկերներու կողքին։

Պատերազմէն յետոյ Պր. Լապպէ Ֆրանսական մեծ Ընկերակցութեան վարչութիւնը ստանձնեց, որուն ամէնքս ալ քաջատեղեակ ենք, այսինքն Ֆրանսական Դաշնակցութեան, որուն նախագահն էր մեծ Ֆրանսայի Ռէյմոն Փուանքարէ։ Այս նոր պաշտօնին մէջ Պր. Լապպէ խորապէս գնահատեց միշտ Հայերուն զգացումներուն խորութիւնը Ֆրանսական մշակոյթին հանդէպ։ Նոյն պաշտօնին բերմամբ գիտէ ան թէ ամէն հայ վարժարաններուն մէջ, ուր որ ալ ըլլան, Ֆրանսերէն լեզուի եւ պատմութեան ուսուցումը պարտաւորիչ է հայերէնի մայրենի բարբառին հետ։

Իմ սիրելի եւ Ընդհանուր Քարտուղար ու բարեկամ, մինչ կ՚աւետեմ Հայկական Ճեմարանի ձեր Անդամակցութիւնը, երջանիկ եմ ներկայացնելու ձեզի եւ Տիկին Լապպէին, Հայերուն խորին երախտագիտութիւնը ձեր ունեցած հաւատարիմ բարեկամութեան հանդէպ մեր դատին համար։

Հաճելի է ինձ ողջունելու հոս ուրիշ մեծ Ֆրանսացի մը, բնագէտ մը, Պր. Էյրոլլը, Տեսուչ մասնայատուկ դպրոցի ընդհանուր գործերուն։ Անթիւ են այն ճարտարագէտ հայեր որ այդ դպրոցէն ելան։ Գաղափար մը տալու համար Պր. Էյրոլլէյի, գերազանցօրէն Ֆրանսացի մը, ըրած գործին կարեւորութեան, կը համարձակիմ ըսելու որ սոյն հաստատութեան դպրոցական տարեկան հաշիւը կ՚անցնի աւելի քան 50 միլիոն։ Երբ կը խորհինք թէ Քաշանի մէջ արուեստի դպրոցներու արդիական գործատուները արդիւնք են Ֆրանսացի անհատական գործի մը, որուն համար իր կեանքին 40 տարիները նուիրած է, հպարտ են։ Ուրեմն կրնաք երեւակայել, սիրելի հայրենակիցներ, թէ որքան օգտակար է մեր վարժարանին անդամակցութիւնը այս գիտնականին. Պր. Էյրոլլը մեր Ցանձնախումբին կը պատկանի։ Դեռ աւելի պիտի ըսեմ. ան Քաշանի գործաւորական դասակարգին քաղաքապետն է, ուր շատ մը մեր հայրենակիցներ կը գտնուին իր քաղաքապետական մատակարարութեան ներքեւ։

Պր. Էյրոլլը նախախնամութիւնն է իր գաւառին։ Հայեր, ինչպէս Ֆրանսացիներ, Քաշանի քաղաքապետութեան բարիքները կը վայելեն այս ճգնաժամ եւ գործազուրկի միջոցին։ Այս տեսակէտով ալ Պր. Էյրոլլը իրաւունք ունի մեր զգացումներուն բարձր երախտագիտութեան։

Եւ այժմ վերջացնելու համար, թոյլ տուէք ինձ, սիրելի Նախարար, դարձեալ ձեզի դառնալու։

Քանի մը ամիս կայ որ դուք պատուեցիք մեզ ձեր ներկայութեամբ վարժարանիս մէջ որպէս պարզ երեսփոխան մը եւ Անդամ մեր Պաշտպան Ցանձնախումբին։ Հայրենակիցներս կը յիշեն այն պատուական հմուտ ճառը որ խօսեցաք մեր Ազգին նկատմամբ։ Ընդառաջ գալով մեր իղձերուն՝ բարեհաճեցաք ըլլալ մեծահոգի պաշտպանը մեր վարժարանին եւ մեր փախստական հայերուն։

Սիրելի հայրենակիցներ, այն թուականէն սկսեալ Պր. Ժ. Կոտար ամբողջապէս նուիրուեցաւ ուսումնասիրելու այն բոլոր ծանր հարցերը որ կը մտահոգեն մեր գաղութները, մեր փախստականները, պատսպարեալները։ Լայնօրէն բացաւ իր դռները ձեր Տեսուչին. օգտագործեցի, մանաւանդ զեղծանեցի, ներողամիտ կ՚ըլլաք, այս բարեացակամ հիւրընկալութիւնը, այն աստիճանի, որ այսօր իր նախարարական գրասենեակի անկիւններուն մէջ դիս գրեթէ որպէս նախարար մը պիտի նկատէր։

Ժ. Կոտար հազիւ թէ Հասարակաց Առողջապահութեան նախարար եղաւ, իր առաջին մտածութիւնը եղաւ նպաստել, իր նախարարի շնորհներով, Ֆրանսայի եւ